

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Høringssvar «En kunnskapsbasert kulturpolitikk»

Nasjonalbiblioteket har mottatt rapporten «En kunnskapsbasert kulturpolitikk» til høring fra Kulturdepartementet. Høringsinstansene bes primært vurdere forslagene til nye kunnskapsbehov og forskningspolitiske virkemidler.

Nasjonalbiblioteket er en del av den nasjonale forskningsinfrastrukturen og forvalter FoU-midler til biblioteksområdet. Nasjonalbiblioteket vil derfor aller først gi en kortfattet beskrivelse av sin rolle som forskningsinfrastruktur. Dette vil utfylle rapportens oversikt over dagens FoU-virksomhet i kulturfeltet og være bakgrunn for Nasjonalbibliotekets vurdering av de konkrete forslagene i rapporten. Nasjonalbibliotekets høringssvar får derfor følgende struktur:

- Beskrivelse av Nasjonalbibliotekets FoU-virksomhet
- Kommentarer til rapportens beskrivelse av FoU-aktivitet i kulturfeltet
- Kommentarer til nye forskningsområder
- Kommentarer til forskningspolitiske virkemidler

1. FoU i Nasjonalbiblioteket

Nasjonalbiblioteket skal ifølge mandatet være en del av den nasjonale forskningsinfrastrukturen. Dette skjer primært ved å bygge opp, ordne og registrere, digitalisere og formidle samlingene med forskersamfunnets behov for øye. Men det skjer også gjennom deltakelse i strategiske samarbeidsprosjekt hvor Nasjonalbibliotekets bidrar med forskningstid fra egen stab. Forutsetningen for denne typen deltagelse er at forskningsprosjektet faller inn under institusjonens egen fag- og forskningspolitikk. Nasjonalbiblioteket deltar i dag med egen forskningstid i tre forskningsprosjekter, hvorav to mottar støtte fra NFR («The Archive in Motion» og «1814-grunnloven – historisk virkning og sosial forankring»).

Nasjonalbiblioteket har dessuten et særlig nasjonalt ansvar for FoU innen bibliotekutvikling og språkteknologi. Nasjonalbiblioteket skal bidra til å utforme og gjennomføre en nasjonal bibliotekpolitikk for folke- og fagbibliotek. Dette innebærer blant annet å være en sentral infrastruktur for alle bibliotek, legge til rette for bruk av digitalt innhold og utvikling av nye digitale tjenester, samt utlyse og fordele prosjektmidler innenfor prioriterte områder for å stimulere til utvikling av bedre bibliotekstjenester. I 2012 deler Nasjonalbiblioteket ut om lag 17 millioner kroner til forskjellige utviklingsprosjekter i biblioteksektoren.

Nasjonalbiblioteket har også ansvaret for å realisere en norsk språkbank. Oppdraget er en språkpolitisk satsning for å tilrettelegge for forskning og utvikling av språkteknologiske tjenester på norsk. De to første årene har vært brukt til å fylle språkbanken med innhold, dels ved innsamling av eksisterende ressurser, dels ved nyutvikling. Et viktig mål fremover vil være å stimulere til anvendelse av de språkteknologiske ressursene som nå er utviklet. Dette forutsetter tett kontakt med relevante norske forsknings- og utviklingsmiljøer og en utvidelse av aktiviteten i retning av grunnforskning.

For å sikre en god dialog med forskersamfunnet har Nasjonalbiblioteket opprettet rådgivende utvalg innenfor bibliotekutvikling, språkteknologi, filmhistorie og biografisk forskning, og vurdere fortløpende behovet for tilsvarende råd på andre områder av institusjonens virksomhet.

2. Rapportens beskrivelse av kulturpolitiske FOU-behov

I utvalgets mandat understrekes det at FoU-strategien som skal utvikles, vil omfatte hele Kulturdepartementets virkeområde. I lys av denne ambisjonen savner Nasjonalbiblioteket en sterkere vektlegging i rapporten av biblioteksektorens betydning og behov og av Kulturdepartementets språkpolitiske ansvar.

Biblioteksektoren vil være en viktig mottaker av kunnskap om kvalitet, innhold, ytringsfrihet, inkludering og deltakelse som i rapporten utpekes som viktige forskningsfelt. Midlene som Nasjonalbiblioteket fordeler går primært til praktiske utviklingsprosjekter. I tillegg har biblioteksektoren behov for kunnskap som må vinnes gjennom anvendt forskning og grunnforskning. Det er derfor ønskelig at det i økende grad legges til rette for forskning på dette feltet også med utgangspunkt i behov for utvikling av biblioteksektoren.

I stortingsmeldingen «Mål og mening» (2007-2008) presiseres det at Kulturdepartementet har hovedansvaret for norsk språkpolitikk. Rapporten som er sendt ut på høring, nevner imidlertid ikke FoU-aktivitet innenfor språkvitenskap og språkteknologi. Dette er problematisk i forhold til departementets ansvar for politikkområdet, men også fordi norsk språkteknologi er en vesentlig forutsetning for å møte utfordringene knyttet til globalisering og digitalisering som det pekes på ellers i rapporten. Kulturuttrykk som litteratur, musikk og film skapes, formidles og oppleves i økende grad i den digitale verden. Språket er en sentral del av disse uttrykkene, og tjenestene og løsningene som skal betjene et digitalt publikum må «forstå» språket som brukes. For at disse tjenestene skal kunne innlemme norsk språk, må språkteknologisk forskning ligge til grunn. Utviklingen skjer raskt, og mange produkter og digitale løsninger finnes allerede. I mangel på norske alternativer, vil de engelske utgavene fort dominere markedet (noe de til dels allerede gjør). Resultatet vil bli domenetap for det norske språket fordi vi mangler godt utviklede systemer og løsninger på norsk samtidig som norsk kultur faller utenfor fordi de digitale løsningene ikke forstår språket den er basert på. For å unngå denne utviklingen bør språkteknologisk FoU prioriteres høyere enn den gjør i dag. Gjennom Språkbanken legger Nasjonalbiblioteket er viktig grunnlag for språkteknologiske forskning og utvikling på norsk, men det er viktig at det i tillegg finnes forskningspolitiske virkemidler som stimulerer til økt aktivitet på et felt som er viktig for norsk språk og kultur i vid forstand.

3. Kunnskapsbehov

Utvalget er blitt bedt om å peke på forskningsområder som blir særlig viktige for utviklingen av kultursektoren fremover, og hva som vil være de viktigste kunnskapsbehovene for aktører som utformer og forvalter kulturpolitikk. Disse er delt inn etter områdene idrett, sivilsamfunn og frivillig sektor, medier og kultur. Kulturdepartementet ønsker å få belyst kunnskapsbehovene noe grundigere i høringsrunden.

Nasjonalbiblioteket har ingen innvendinger mot de enkelte forslagene til tema for videre forskning som rapporten presenterer, men etterlyser igjen en sterkere vektlegging av kunnskapsbehovene innen samlingsbasert forskning og dokumentasjon, biblioteksektoren og norsk språkteknologi. På et mer overordnet nivå stiller Nasjonalbiblioteket seg spørrende til hensiktsmessigheten av detaljerte lister over forskningstemaer. Som rapporten selv påpeker, er kulturfeltet i rask endring, dels som følge av nye digitale teknologier og tjenester som påvirker hele næringskjeden fra produksjon til resepsjon innenfor mange medier og kunstformer, dels som følge av endringer i publikums bruk av kulturtilbudene som følge av internasjonalisering og globalisering. Mot en slik bakgrunn virker listene lite hensiktsmessige, selv om de presenteres som generelle og ikke-uttømmende. Aktuelle problemstillinger for FoU lar seg best bestemme i løpende dialog med aktørene på kulturfeltet og relevante forskningsmiljøer. Institusjoner som til enhver tid forvalter FoU-midler, har et ansvar for å ha en tett dialog med relevante forskningsmiljøer.

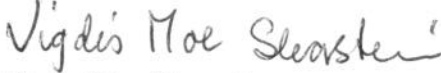
4. Organisatoriske virkemidler

Utvalget ble bedt om å vurdere hvilke forskningspolitiske virkemidler det bør satses på for å sikre relevant forskning av høy kvalitet på Kulturdepartementets ansvarsområder. Rapporten foreslår å etablere nye forskningssentre på kulturfeltet og mediefeltet. Utvalget foreslår videre at departementet utreder muligheten av å etablere et *Kultursektorens forskningsfond*. Høringsinstansene bes om å drøfte styrker og svakheter ved disse forslagene. Alternative modeller kan også vurderes.

Opprettelsen av nye forskningssentre er etter Nasjonalbibliotekets vurdering et lite hensiktsmessig tiltak for å sikre at relevant forskning av høy kvalitet om nye tematikker innen kulturfeltet. Forskingen bør heller utføres av etablerte forskningsinstitusjoner, primært NFR, helst i nært samarbeid med aktørene i feltet. Dette vil sikre at FoU-aktivitetene utføres av solide fagmiljøer som er i kontakt med den faglige utvikling på en bred front utover de spesifikke områdene som kultursektoren på et gitt tidspunkt er interessert i. Dette skaper en mer robust beredskap i forhold til endringer i kultursektorens behov enn det spesialiserte sentre vil kunne gi. Som rapporten påpeker, krever god forskning miljøer som kan drive uavhengig, akademisk, langsiktig forskning med doktorgradsproduksjon. Det er vanskelig å se at opprettelsen av sentre vil tilfredsstille denne forutsetningen. For samtidig å sikre hensynet til forskningens relevans for politikk, forvaltning og praksis, bør det i stimuleres til økt FoU-innsats fra de institusjonelle aktørene i kulturfeltet i form av deltakelse i forskningsprosjekter sammen med etablerte forskningsmiljøer i universitets- og høyskolesektoren. Økt FoU-innsats fra kultursektorens side vil også kunne bidra til å endre profilen til fagmiljøer som særlig innen for kunst og kulturfeltet tradisjonelt har vært mer rettet mot kunsten enn mot kulturpolitiske problemstillinger. Det trengs begge deler.

Nasjonalbiblioteket mener derfor at om det skal opprettes et eget fond for kulturforskning, bør et slikt fond i så fall blir lagt under Norges forskningsråd. NFR har kompetanse og infrastruktur for å fordele forskningsmidler som departementene ikke har. Det gir dessuten integritet og «armlengdes avstand». Å legge midlene til NFR sikrer dessuten den nødvendige uavhengighet i forhold til søkerne.

Med vennlig hilsen

Vigdis Moe Skarstein
Nasjonalbibliotekar

Jon Arild Olsen
Avdelingsdirektør